

BOLALARNING MUSTAQIL MUSIQIY QOBILIYATINI RIVOJLANISHIGA OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING TA'SIRI

Abdullayev Muhiddin Yusupovich
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
“San’atshunoslik” kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolamizda bolajonlarimizni musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda Maktabgacha ta’lim tashkilotlari va oila tarbiyasini ahamiyati haqida so‘z yuritildi.

Kalit so‘zlar: Oila, madaniyat, ma’naviyat, MTT, musiqa, mustaqil ta’lim.

Musiqiy madaniyat xalq ma’naviy dunyosining ajralmas qismi bo‘lib, uning ma’naviy ehtiyojini barcha davrlarda qondirgan va har doim hamdard bo‘lgan, beminnat xizmat qilgan. Zero, bugungi mustaqillik davrimizda ham o‘zining ma’naviy burchini muqaddas bilib, xalqimizga xizmat qilmokda. Shuning uchun ham musiqa madaniyatimiz bugungi kunning ulkan ijod maydoniga aylandi.

Shu boisdan musiqiy tarbiyani oila, maktabgacha ta’lim tashkilotlari hamda boshlang‘ich sinfdan boshlab bolalarning mustaqil musiqiy faoliyatlarini hisobga olgan holda tizimli tarzda ish olib borish maqsadga muvofiqdir.

Mustaqil musiqiy faoliyat, bolalarning o‘zlaricha hirgoyi qilishda, o‘zlaricha mustaqil musiqa tinglashlarida, o‘zlaricha cholg‘u asboblarining biror turi bilan shug‘ullanishida aktyorlar, xonandalar, qiziqchilar qiliqlari, ovozlariga taqlid qilishlarida ko‘rinadi. Ular o‘zlaricha turli o‘zlariga yoqqan qo‘shiqlarni hirgoyi qilib kuylaydilar, o‘sha ashula ijrosining ohangiga, ovoziga va qiliqlariga o‘xshatib harakat qilishga intiladilar. O‘zlaricha radio, televizor yoki pleyerlarda turli musiqalarni tinglaydilar. Ba’zi bolalar cholg‘u asboblari chalishga, agar cholg‘u asboblari bo‘lmay qolsa, shu cholg‘u asbobini chalib ko‘rsatishga intiladilar. O‘zlari yoqtirgan aktyor yoki qiziqchilar so‘zlaritahlidan harakatlar bajaradiva hakoza. Shunday holatlarmustaqil musiqiy faoliyat ko‘rinishlari hisoblanadi.

Bolalar mustaqil faoliyatini qayerdan o'rganadilar. Bunday faoliyat manbalari qayerda mustaqil musiqiy faoliyat manbalarini uch toifaga bo'lish mumkin.

1. Maktabdan oladigan musiqiy manbalar.
2. Oiladan oladigan.
3. Maktab va oiladan tashqari oladigan musiqiy manbalar.

Maktab, MTTda mashg'ulot, musiqa to'garagi, musiqiy tadbirlar mustaqil musiqiy faoliyat manbalari hisoblanadi. Bolalar o'sha jarayonlarda eshitgan va ko'rganlariga taqlid qiladilar. Oilada radio eshitishi, televizor, video konsertlar ko'rishi mumkin. Maktab va oiladantashqari bolalar ko'cha-kuyda, teatr, kinoteatr, ommaviy sayllar, bozorva boshqa joylarda, to'y va marosim bo'lishi va u jarayonda eshitgan va ko'rgan musiqiy chiqishlarga taqlid qilishi mumkin. Mustaqil musiqiy faoliyatning bolalar qiziqishlaridan paydo bo'lishiga e'tiborni qaratishimiz lozim. Demak bolalar musiqiy faoliyatning u yoki bu turiga qiziqar ekanlarki, shu ko'rgan va eshitgan musiqiy jarayonini xotiralarida saqlab qolayaptilar. Biz pedagoglar bolalar mustaqil musiqiy faoliyatini qanday baholamog'imiz lozim.

Albatta mustaqil musiqiy faoliyatga ijobiy baho bermoq lozim. Zero bu faoliyat bolalarni imkon qadar mustaqil bo'lishga o'rgatadi. Tasavvur qiling biror ishni o'zi fikrlab, bajara olmaydigan, qachon tepasida turib buyruq berib tursangiz biror ish qiladi aks holda o'zicha bir ish qilolmaydigan shaxslarning voyaga yetishganidan na ota-ona va na jamiyat manfaatdor. Jamiyatga o'zlaricha tashabbus ko'rsatuvchi yangiliklar yaratuvchi iftixorlar, kashfiyotlar qiluvchi sog'lom, harakatchan fuqarolar kerak. Shunday ekan mustaqil musiqiy faoliyat pedagogdan kuzatuvchanlikni, sezgirlikni talab qiladi. Zero pedagoglar mustaqil musiqiy faoliyatini ijobiy baholashi bunday faoliyat ko'rsatayotgan bolalarga to'g'ri munosabatda bo'lishib ularni turli yo'llar bilan rag'batlantirib boshqalarga namuna

qilib ko'rsatishi bolaning bunday foliyat turi bilan shug'ullanishdan manfaatdor ekanliklarini anglatishi kelajakda ulardan buyuk ijodkorlar va san'atning ko'zga ko'ringan namoyondalari chiqishi mumkinligiga ishontira olishi lozimdir. Darhaqiqat, bola qanchalar musiqiy tushunchani mustaqil fikrlab, amalda bajarishga harakat qilsa, musiqiy qobiliyatining rivojlanishi ham shunchalar muvoffaqiyatli bo'ladi.

Bola va uning qobiliyatlarining o'sishi katta kishi tomonidan uyushtiriladigan faoliyatda: qo'shiq, ritmika, muzika tinglash va muzika asboblari chalishda sodir bo'ladi. Bolalar o'zlarining musiqa eshitish tajribalari asosida o'z tasavvurlarini qo'shiq, o'yin, raqs ijodida namoyon qilishga va musiqa savodining oddiy elementlarini egallashga qodirdir. Shu bilan birga faoliyatining har bir turi umuman musiqaqobiliyatlarining o'sishig, maxsus qobiliyatlarning shakllanishiga, masalan: ashula aytish, ashulachilik ovozi va kuy qobiliyatining tarkibtopishiga yordam beradi.

Bularning barchasi turli tashkiliy shakllarda: mashg'ulotlarda, o'qishdan tashqari ishlarda (bolalar bog'chasi turmushida musiqa) va mustaqil faoliyatlarida bo'lib o'tadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari. – Toshkent, 2008.
2. Jalolova G.Q. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlash. Metodik tavsiya. – Toshkent, 2004.
3. Bolalarni maktabga tayyorlashda noan'anaviy o'yinlardan foydalanish. Metodik qo'llanma. – Toshkent, 2004.